

Олександр Михайлович ДИБА,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківських інвестицій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
063duba@mail.ru,

Юлія Олександрівна ГЕРНЕГО,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківських інвестицій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана,
julia13ctasa@yandex.ru,

Станіслава Миколаївна ПІДГОРОДЕЦЬКА,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права,
Iuliiia88@yandex.ru

УДК 330.32(73)

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАТИЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА: ДОСВІД США

Наголошено на доцільності розгляду досвіду США в контексті обґрунтування особливостей фінансування інноватизації виробництва. Узагальнено та розглянуто модель національної системи формування інновацій США. Зокрема звернуто увагу на роль фінансової складової для інноватизації виробництва. У якості фінансово-прикладного аспекту інноватизації виробництва проаналізовано роль держави, комерційних банків та небанківських фінансових установ для належного фінансування інноваційного розвитку. Це дозволило обґрунтувати особливості поєднання державних пріоритетів інноватизації виробництва з можливостями банків та небанківських фінансових установ. Звернуто увагу на те, що поєднання різнопланових пріоритетів

та засобів створили вдале підґрунтя для інноватизації виробництва у США, набуття країною провідних позицій у сфері створення та впровадження інновацій на міжнародних ринках. Результати дослідження слугуватимуть зразком для подальшого фінансування інноватизації виробництва в Україні.

Ключові слова: інноватизація виробництва, інноваційний розвиток, фінансування, банк, небанківська фінансова установа.

У зв'язку із стрімким розвитком сучасного суспільства функціонування різних галузей діяльності нерозривно пов'язано із здатністю сприймати та впроваджувати нові досягнення науки і техніки, приймати інноваційні рішення. Отже, на сьогодні зростає значення не лише можливості суб'єктів господарювання безпосередньо брати участь у створенні інновацій, але й їх здатності сприймати та пристосовувати до умов своєї діяльності винаходи інших суб'єктів господарювання. У першу чергу, в таких умовах актуалізується роль дослідження особливостей фінансування інноватизації виробництва, що дозволить узагальнити досвід та окреслити потенційні можливості для подальшого стимулювання інноватизації виробництва.

На світовому ринку однією із найбільш конкурентоспроможних та інноваційних є економіка США. У країні значна увага приділяється фінансовому забезпеченню інноваційного розвитку, інноватизації виробництва. За рахунок стимулювання створення венчурних фірм і дослідних центрів інноваційних підприємств, державних дослідницьких центрів і спеціальних лабораторій великих промислових корпорацій у країні здійснюється реалізація ризикових інноваційних проектів, що визначає високі результати діяльності інноваційно-активних суб'єктів господарювання.

Тому в контексті цього дослідження розглядаємо фінансово-прикладні аспекти інноватизації виробництва у США. Адже обґрунтування особливостей стимулювання розвитку інноваційного сектору у країні дозволить оцінити можливості використання зазначених практик для інноваційного розвитку національної економіки.

Інноватизація виробництва відбувається у межах національної системи формування інновацій США (рис. 1).

Рис. 1. Модель національної системи формування інновацій США [1]

Тобто інноватизація виробництва відбувається з метою задоволення існуючого попиту на інновації внаслідок поєднання наявних у суб'єкта господарювання передумов для їх створення. Позитивні результати від реалізації інноваційного проекту характеризуються впровадженням прибуткової інновації, яка слугує запорукою економічного зростання, формування соціально-економічних переваг. Передумови для створення інновацій пов'язані із можливостями персоналу, креативністю співробітників, їх здатністю сприймати нововведення. Для реалізації можливостей персоналу необхідно систематично залучати інвестиції, які у поєднанні з наявною інфраструктурою сформують основу для майбутньої інновації в процесі реалізації інноваційного проекту. Тому система формування інновацій вимагає систематичного залучення фінансових ресурсів.

Фінансування інноватизації виробництва у США здійснюється за рахунок функціонування системи фінансового забезпечення інноваційного

розвитку країни (рис. 2). У складі зазначеної вище системи виокремлюємо державне регулювання інноваційної діяльності, фінансування інновацій за рахунок ресурсів спеціалізованих банків та небанківських фінансових установ, фінансування інновацій за рахунок ресурсів універсальних банків та небанківських фінансових установ. Це створює основу для диверсифікації джерел залучення фінансових ресурсів залежно від специфіки реалізації та масштабів інноваційних проектів.

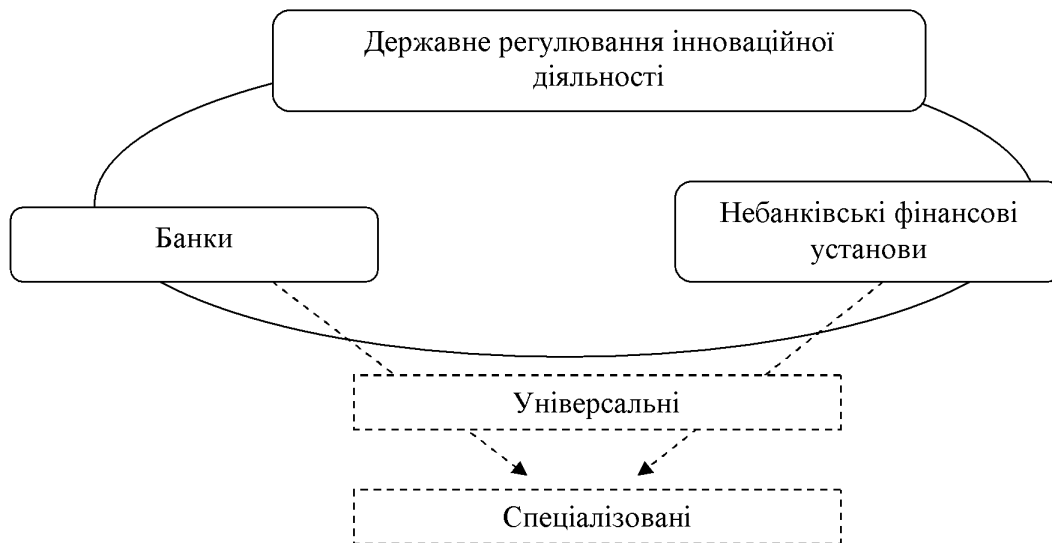

Рис. 2. Компоненти системи фінансового забезпечення інноватизації виробництва США

Примітка: складено на основі [2].

Узагальнюючим компонентом фінансового забезпечення інноваційного розвитку США є створення системи державного регулювання інноваційної діяльності.

Так, американські дослідники Д. Мовері та Н. Розенберг вважають, що скорочення частки наукових досліджень у країні в 90-х роках відбулося саме за рахунок зниження обсягів державних фінансових ресурсів, які були виділені з метою реалізації інноваційних проектів (на 30 % відносно рівня 70-х років). Автори спостерігають тенденцію до послаблення політики антимонопольного регулювання, яка направлена на суб'єкти господарювання, які беруть участь у процесі реалізації інноваційних проектів [3].

Сьогодні держава активно підтримує інноваційно-активні підприємства, які реалізують інноваційні проекти, діють пільги для тих підприємств, які ініціюють та здійснюють інноваційні зміни (рис. 3).

Рис. 3. Пільги для інноваційно-активних суб'єктів господарювання у США

Примітка: складено на основі [4].

Причому практика надання інвестиційного податкового кредиту є традиційною для державного стимулювання реалізації інноваційних проектів у США. Конгрес США ще у 1981 році прийняв новий закон, що дозволяє податковий кредит для компаній, які інвестують в інновації та дослідження. На рівні держави податковий інвестиційний кредит, як правило, відшкодував 25 % спрямованих на впровадження інновацій витрат базового періоду (попередні три роки оподаткованої діяльності суб'єкта господарювання). Також у країні інструментарій інвестиційного податкового кредитування задіяний на рівні окремих штатів. Зокрема тоді, коли у 1996 році за рахунок інвестиційного податкового кредиту відбувалося стимулювання інноваційної діяльності у 12-ти штатах, у 2008 році їх кількість зросла до 21-го штату. Американські аналітики вважають, що саме інвестиційний податковий кредит допоможе активізувати залучення інвестицій в інноваційний процес, підвищити ефективність та науковий рівень розробок [5].

У свою чергу, державне регулювання інноваційної діяльності також забезпечує взаємозв'язок між іншими компонентами фінансового забезпечення інноватизації виробництва США. Так, серед небанківських фінансових установ, які стимулюють реалізацію інноваційних проектів у США, чільне місце належить установам державної форми власності. Еталоном фонду, що здійснює фінансування фундаментальної науки й інноваційної діяльності, є Національний науковий фонд США — NSF. Фонд надає гранти та реалізує програми, які призначені для активізації інноваційних досліджень малого бізнесу, підтримки зв'язків науки з промисловістю, реалізації інновацій та організаційних змін.

Згідно з аналітичними дослідженнями NSF за рахунок ресурсів державних фондів фінансувалося близько 10 % промислових інновацій та 17 % фундаментальних досліджень і розробок. Причому на одну державну компанію, яка реалізує інноваційні проекти, припадало в середньому 8,8 млн. дол. США фінансування, тоді як на одне таке приватне підприємство — 5,7 млн. дол. США [6]. Тобто за посередництвом спеціалізованих фондів та установ держава має можливість реалізовувати власні пріоритети, що забезпечить інноваційне зростання економіки.

Поряд із можливостями підтримки інноваційних проектів за рахунок ресурсів державних небанківських фінансових установ, у США функціонують спеціалізовані комерційні небанківські фінансові установи. Для потреб малого бізнесу функціонує Мала кредитна установа (*Small Business Loans*), яка надає кредити на інноваційний розвиток виключно американських малих підприємств [7]. Виникнення такої небанківської фінансової установи пов'язано із відмовами банків у наданні кредитів для реалізації високоризикових проектів. Основною перевагою Малої кредитної установи є швидкість видачі кредитів, що зумовлено досвідом команди фахівців та новітніми технологіями кредитування. Специфічний характер та доцільність такої діяльності фахівці Малої кредитної установи доводяться такими аргументами:

- установа орієнтована виключно на кредитування суб'єктів малого бізнесу, які мають максимальні можливості для реалізації інноваційних проектів на гнучких умовах, але часто обмежені для залучення кредиту з врахуванням високого рівня ризику таких проектів;

- швидкість розгляду заявки на кредит та прийняття рішення, що створює можливість оперативного залучення фінансових ресурсів на конкретному етапі реалізації інноваційного проекту;

- глибоке занурення у технології та досвід кредитування (протягом останніх 30-ти років прокредитовано близько 7 500 малих підприємств на суму 5 млрд. дол. США);

- альтернатива залученню банківського кредиту для реалізації конкретних завдань малого бізнесу (згідно з аналітичними дослідженнями установи приблизно 60 % позик, які отримали малі підприємства для реалізації своєї інноваційної мети, мають небанківське походження; близько 8 000 щоденних відмов суб'єктам малого бізнесу в наданні банківського кредиту) [7].

Також поряд із державним стимулюванням інновацій та кредитуванням за рахунок ресурсів небанківських фінансових установ

для інноватизації виробництва велике значення має банківське кредитування. Зокрема у США банки пропонують свої продукти з гарантіями SBA (*Small Business Administration*), які часто є добре пристосованими до потреб інноваційних підприємств.

Для використання та розвитку SBA гарантій на рівні банку важливо здійснити попередню оцінку переваг та недоліків співпраці у рамках таких гарантій. Ідеальним є створення спеціального управління, яке займатиметься збором інформації та аналізом потреб ринку щодо такого варіанта кредитування для потреб інноватизації виробництва.

У майбутньому пропозиції банків підкріплюються ініціативами поєднання державних гарантій для інноваційно-активних суб'єктів господарювання та відповідних програм банків. Причому в країні таке поєднання найчастіше використовується для інноватизації виробництва суб'єктів малого бізнесу [8].

Банки надають перевагу фірмам, які перебувають у фазі сильного зростання, хоч не обов'язково дістають значні доходи чи мають у наявності продукти, які характеризуються значним ринковим потенціалом [9].

Існує підхід, у межах якого розрізняються три типи банків, які обслуговують технологічний бізнес США (рис. 4):

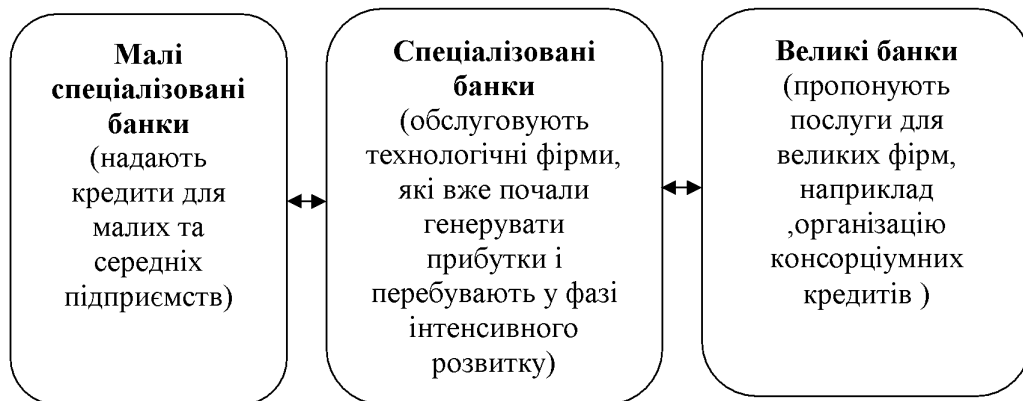

Рис. 4. Типи банків у США

Примітка: складено на основі [10; 11].

Малі спеціалізовані банки орієнтовані на кредитування інноваційних проектів локального значення. Вони можуть задовольнити помірні фінансові потреби клієнтів, забезпечуючи при цьому незначний рівень ризику. Банки другої групи перебувають у фазі інтенсивного розвитку, тому мають значно більше можливостей для кредитування інноваційних проектів. Великі банки прагнуть до диверсифікації ризиків, тому найкраще орієнтовані на потреби інноваційного сектора. Таким банкам необхідно краще розуміти потреби технологічного сектора, оскільки банки не хочуть піддаватись великому ризику. Для інноваційного розвитку економіки США розглядають перспективи створення "спеціалізованих інноваційних банків", що забезпечить

виконання програм інноваційного розвитку промислових компаній, отримання прибутку від реалізації цих програм.

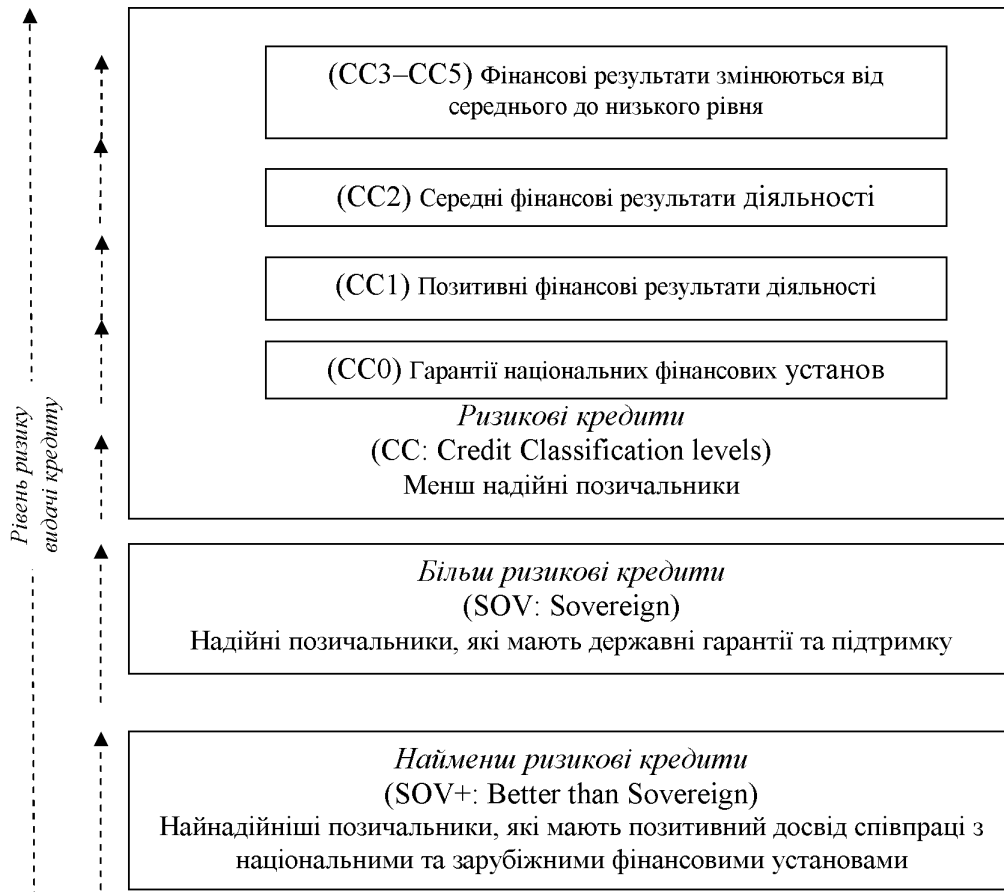

Рис. 5. Інноваційно-спрямовані кредити експортно-імпортного банку США

Примітка: складено на основі [13].

Банки, які спеціалізуються на фінансуванні технологічного бізнесу, пропонують такі типові продукти: управління фінансовими потоками, кредитні послуги, інвестиційні банківські послуги, Інтернет-банкінг і операції на фондовому ринку. Спеціально створені відділи здійснюють у межах банку фінансування трансакцій типу "венчурний капітал". Американські банки пропонують також новітні продукти, які використовуються при застосуванні банківського Інтернет-каналу. Наприклад, складання та пересилання апікацій на отримання кредиту через Інтернет за допомогою спеціального банківського пакета, спеціальні інструменти, які допомагають у створенні бізнес-плану, про ведення бухгалтерського обліку фірми через Інтернет за допомогою банківського

програмного пакета допомагають у прийнятті рішень. Деякі американські банки мають у своїй структурі спеціалізовані фірми, які займаються фінансуванням на зразок “*venture capital*”. Це гарантує з боку банку комплексність надання послуг, які прямо та опосередковано сприяють інноватизації виробництва.

Достатньо ефективною та результативною для інноватизації виробництва є діяльність спеціалізованого банку *Silicon Valley Bank (SVB)*. Банківська установа заснована у 1983 році, оскільки традиційні банки не мали достатньо можливостей та досвіду кредитування інноваційно-активних суб’єктів господарювання. Особливістю діяльності банку *Silicon Valley Bank* є кредитування стартапів. Це має вирішальне значення як безпосередньо для суб’єкта господарювання, який розпочинає свою інноваційну діяльність, так і для подальшого інноваційного розвитку економіки країни, недопущення економічного спаду. Такий досвід є безцінним не тільки в середині країни, але й на міжнародному рівні [12].

Одним із напрямів діяльності експортно-імпортного банку США (*Export-import bank of the United States*) є інноваційно-спрямоване кредитування з підвищеним ризиком (рис. 5).

Підтримуємо точку зору, що запозичення такого досвіду та створення подібних фінансових установ дозволить продовжувати інноватизацію виробництва навіть під час кризових ситуацій.

Таким чином, успішна інноватизація виробництва у США пов’язана із поєднанням та систематичним розвитком і удосконаленням можливостей банків та небанківських фінансових установ за рахунок державної підтримки інновацій. Це забезпечує лідируючі позиції держави на міжнародних ринках за рахунок високого рівня інноваційного розвитку та стабільності інноваційної діяльності суб’єктів господарювання. Обґрунтування досвіду США доводить вирішальну роль фінансування інноватизації виробництва, що слугуватиме вдалим зразком та основою для майбутнього посилення інноваційного розвитку вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. *Haukka, S.* Research training and national innovation systems: Finland compared to Australia and the USA / Sandra Haukka // *Technology Review* 182/2005. — Helsinki, 2005. — 164 p. [Electronic Resource] / Finnish Funding Agency for Innovation | Tekes. — URL : https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/research_training.pdf.
2. *Tekes Funding for companies* [Electronic Resource] / Finnish Funding Agency for Innovation | Tekes. — URL : <http://www.tekes.fi/en/funding/companies>.
3. *Mowery, D.* The U.S. national innovation system [Text] / D. Mowery, N. Rosenberg. — New York : Oxford University Press, 1993. — 560 p.
4. *Дмитрів, В. І.* Світовий досвід фінансового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / В. І. Дмитрів // *Ефективна економіка*. — 2014. — № 7. — URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3214>.
5. *Audretsch, D.* The Development of US Policies directed at stimulating Innovation and Entrepreneurship [Text] / D. Audretsch, T. Aldridge. — Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2014. — 51 p.

6. NSF's Industrial research and development information system [Electronic Resource] / NSF — National Science Foundation. — URL : http://www.nsf.gov/statistics/iris/tables.cfm?pub_year=nsf_2007.
7. Get Free Business Loan Quotes From Lenders [Electronic Resource] / Small Business Loans. — URL : <http://www.smallbusinessloans.com>.
8. The Small Business Investment Company (SBIC) Program: Meeting the Capital Needs of American Small Business since 1958, Annual Report FY [Text]. — Washington, 2012. — 48 p.
9. Funding of new technology-based firm by commercial banks in Europe. European Commission, Enterprise Directorate-General, EUR 7025 [Text]. — Luxembourg, 2000. — 50 p.
10. *Beqovich, M. E.* The High-Tech Loan Portfolio Not Just a Snack Anymore [Text] / M. E. Beqovich // Journal of Lending and Credit Risk Management. — 1998. — Vol. 80, No. 10. — P. 40–43.
11. Грошово-кредитні засоби регулювання економіки [Текст] : монограф. / Л. В. Кривенко, О. І. Дутченко, М. І. Синюченко та ін. ; за заг. ред. Л. В. Кривенко. — Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. — 210 с.
12. Kauffman Foundation's 2013 State of Entrepreneurship Address Proposes Policies to Expand Financing Entrepreneurial Growth [Electronic Resource] / Entrepreneurship & Education at the Kauffman Foundation. — URL : <http://www.kauffman.org/newsroom/2013/02/kauffman-foundations-2013-state-of-entrepreneurship-address-proposes-policies-to-expand-financing-entrepreneurial-growth>.
13. Credit classification definitions for financial institution risk [Electronic Resource] / Export-import bank of the United States. — URL : <http://www.exim.gov/tools-for-exporters/exposure-fees/financial-institution-risk>.

Надійшла до редакції 21.09.2015

Дыба А. М., Гернего Ю. А., Подгородецкая С. Н. Финансирование инноватизации производства: опыт США

Отмечено целесообразность изучения опыта США в контексте рассмотрения особенностей финансирования инноватизации производства. Обобщено и рассмотрено модель национальной системы формирования инноваций США. В том числе, обращено внимание на роль финансовой составляющей для инноватизации производства. В качестве финансово-прикладного аспекта инноватизации производства проанализировано роль государства, коммерческих банков и небанковских финансовых учреждений для финансирования инновационного развития. Это позволило изучить особенности объединения государственных приоритетов инноватизации производства с возможностями банков и небанковских финансовых учреждений. Обращено внимание на то, что объединение разноплановых приоритетов и средств создали успешную основу для инноватизации производства в США, приобретения страной ведущих позиций в сфере создания и внедрения инноваций на международных рынках. Результаты исследования будут служить примером для дальнейшего финансирования инноватизации производства в Украине.

Ключевые слова: инноватизация производства, инновационное развитие, финансирование, банк, небанковское финансовое учреждение.

Dyba, O. M., Gernego, Iu. O., Pidhorodetska, S. M. Financing of Production Innovatization: the Experience of USA

In the article is described the importance of study of USA experience for further description of financing of production innovatization needs. The model of national USA system of innovations' creation is generalized. In particular, the attention is paid to the role of finance component for production innovatization. The role of the state, banks and nonbanking financial institutions is analyzed as the financial and applied aspect for production innovatization. It gives the possibility to pay attention to the specific of combination of state priorities of production innovatization with the possibilities of banks and nonbanking financial institutions. The attention is paid to the fact, that combining of different priorities creates the basis for production innovatization in USA. The country takes the highest places in world's creation and development of innovations. The results of our research can be the example for further financing of production innovatization in Ukraine.

Keywords: *production innovatization, innovative development, financing, bank, nonbanking financial institution.*

